

Ο Ελληνοχριστιανικός Πολιτισμός και η σύζευξη του Δωδεκάθεου με τον Χριστιανισμό (Ήθη και Έθιμα)

Σύνταξη – Επιμέλεια
Ευάγγελος Μαυρογόνατος

Στην αρχαία Αθήνα κάθε μήνας του αττικού ημερολογίου περιελάμβανε τουλάχιστον μία επίσημη γιορτή.

Ο Περικλής στον «Επιτάφιο» λόγο του, αναφερόμενος στις απολαύσεις που προσφέρει η πόλις στους πολίτες της, λέει χαρακτηριστικά:

«...αυτούς τους αγώνες και αυτές τις γιορτές που κρατούν όλο τον χρόνο...».

Γέννηση Θεού, Πρωτοχρονιά, Θεοφάνεια, Αποκριά και Ψυχοσάββατα, Θάνατος και Ανάσταση του Θεού, αυτές οι μεγάλες μα και άλλες λιγότερο σημαντικές γιορτές που αναλαμβάνουμε στις μέρες μας δεν είναι μόνον προνόμια της χριστιανοσύνης.

Χιλιάδες χρόνια πριν τον Χριστό, οι Έλληνες, οι Αιγύπτιοι και άλλοι αρχαίοι λαοί γιόρταζαν παρόμοιες συμβολικές επετείους με διαφορετικά ονόματα.

Η θεία γέννηση

Τότε που οι γνώσεις της Αστρονομίας ήταν λιγοστές, οι άνθρωποι πίστευαν ότι αυτό που συμβαίνει στην καρδιά του χειμώνα, όταν ξαφνικά αρχίζει να μικραίνει η νύχτα και αντίστοιχα μεγαλώνει η ημέρα, δηλαδή το χειμερινό ηλιοστάσιο, έχει σχέση με την επιστροφή του ήλιου στη γη.

Ερμήνευαν, λοιπόν, το φαινόμενο ως την αναγέννηση του Ήλιου, γι' αυτό και καθιέρωσαν την επέτειο της Γέννησης του Θεού Ήλιου, ημέρα της Γέννησης του θείου βρέφους.

Όπως το Φως, ο Ήλιος, ανατέλλει μέσα από το έρεβος, από τα βάθη του σκότους, συμβολικά και οι μεγάλοι θεοί γεννιούνται μέσα στη νύχτα, σε κάποια σπηλιά, σε κάποια φάτνη και το άγγελμα «Η Παρθένος έτεκε!».

«Το φως έλαμψε!» ακούγεται σε όλους τους λαούς της γης, σε όλες τις γλώσσες δια μέσου των αιώνων.

Εικόνα 1 Ζευς ή Δίας

Στην αρχαία Ελλάδα το θείον βρέφος ονομαζόταν Ζευς, Ήλιος, Διόνυσος και Ορφεύς.

Στην Αίγυπτο, αντιστοιχώς, το αποκαλούσαν Όσιρι, Ωρο και αργότερα Αιώνα.

Αλλά και στην Περσία και τη Ρώμη το έλεγαν Μίθρα. Και ύστερα ήρθε ο δικός μας Ιησούς.

Για μας τους Έλληνες η γέννηση του θεού είναι μια πανάρχαια ιστορία που χάνεται στα βάθη των αιώνων. Είναι συνάμα η ελπίδα για την αναγέννηση της ζωής και της γης, της βλάστησης και της καρποφορίας.

Τα πρώτα χρόνια, η Γέννηση του θείου βρέφους της χριστιανοσύνης εορταζόταν δώδεκα μέρες μετά το χειμερινό ηλιοστάσιο, δηλαδή στις 6 Ιανουαρίου μαζί με τα Θεοφάνεια.

Την ίδια εποχή, την ίδια ακριβώς ημέρα, εορταζόταν στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου η Γέννηση του Αιώνας από την ελληνική Κόρη (Αιών είναι η μεταγενέστερη ονομασία του Όσιρι και η ελληνική κόρη ταυτίζεται με την Ίσιδα της οποίας αστερισμός ήταν ο Σείριος).

Χρόνια και χρόνια την ίδια εποχή, οι Αιγύπτιοι παρατηρούσαν τον Σείριο να ανατέλλει στον ορίζοντα και να αναγγέλλει τη Γέννηση του Όσιρι ή του Ωρου και συνάμα την πλημμύρα του ποταμού Νείλου.

Εικόνα 2 Ίσιδα και Όσιρις

Σηματοδοτούσε την πολυπόθητη πλημμύρα που έφερνε ζωή στη διψασμένη Αίγυπτο και εξασφάλιζε την αιώνια ζωή.

Η Γέννηση του Θεανθρώπου τοποθετήθηκε εκεί που αρχίζει η αύξηση των λεπτών της διάρκειας της ημέρας.

Και συμπίπτει ακριβώς με την αναγέννηση του Ηλίου, που τον αποκάλεσαν «Sol Invictus» δηλαδή «Αήττητο Ήλιο», προσωνύμιο που αποδίδεται στο Μίθρα και φυσικά στον Ιησού Χριστό.

Μεταξύ των χρόνων 336-352 μ.Χ. καθιερώθηκε στην εκκλησία της Ρώμης από τον πάπα Ιούλιο και στη συνέχεια από τον Χρυσόστομο στην εκκλησία της Ανατολής, να εορτάζεται η «**Μητρόπολις των εορτών**» -όπως είπαν τα Χριστούγεννα- στις 25 Δεκεμβρίου, αμέσως μετά το χειμερινό ηλιοστάσιο, όταν αρχίζει να μεγαλώνει η μέρα.

Οι υπολογισμοί βασίστηκαν κυρίως στη φράση του Προδρόμου (με αναφορά στον Χριστό): «Εκείνον δε αυξάνειν, εμέ δε ελλαττούσθαι» (Ιωάννου γ. 30).

Κατά συνέπεια, η Γέννηση του Θεανθρώπου τοποθετήθηκε εκεί που αρχίζει η αύξηση των λεπτών της διάρκειας της ημέρας.

Εικόνα 3 Ζεύς Γέννηση του

υπεροχή έναντι των άλλων θεών δυνάμωσε την ιδέα του Μονοθεϊσμού.

«Ο Δίας είναι ο αέρας, ο ουρανός, η γη και τα πάντα και όσα είναι πάνω από α πάντα».

Το διασημότερο χριστουγεννιάτικο παραμύθι Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία ο Ζευς είναι

Ιδιαίτερα στους Έλληνες η γέννηση του Χριστού φέρνει στη μνήμη μία πολύ παλιά Ιστορία.

Πέραν του Ζωοδότου Ηλίου, του Ορφέως, του Διονύσου και του Αδώνιδος, των σπουδαιών αυτών θεών των αρχαίων Ελλήνων –που γεννώνται, πεθαίνουν και πάλι αναγεννώνται και συμβολίζουν τον κύκλο της ζωής- πέραν αυτών, υπάρχει και ο Ζεύς.

Ο πατέρας των θεών Ζεύς, του οποίου η

Εικόνα 4 Νύμφες και Αμάλθεια

ένα άλλο Θεϊόν Βρέφος, που γεννιέται μέσα στη νύχτα, σε μια σπηλιά του όρους Δίκτη της Κρήτης.

Νύμφες, συντρόφισσες των Κουρητών φροντίζουν το νεογέννητο μαζί με την Αμάλθεια, μια στοργική κατσίκια που τρέφει με το πολύτιμο γάλα της το μικρό Θεό. Περιστερία φέρνουν από τον Όλυμπο νέκταρ και αμβροσία.

Εικόνα 5 Σπήλαιο Πάνα

Έτσι όλη η φύση συνδράμει στη φροντίδα και τη ζεστασιά του θείου βρέφους, του Διός. Επιπλέον, ο μικρός Ζευς δέχεται και προσφορές.

(Γλυπτό ανάγλυφο του 330 πχ. Εικονίζεται το Σπήλαιο του Πάνα ως φάτνη, όπου ο Ερμής παραδίδει το θείο βρέφος Διόνυσο στις Νύμφες, υπό το βλέμμα του Διός, του Απόλλωνος και της Δήμητρας).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το δώρο της μικρασιατικής Θεάς Αδράστειας: μία χρυσή κούνια και μια χρυσή σφαίρα, που συμβολίζουν και προδικάζουν τη μελλοντική κυριαρχία του νεογέννητου.

Σύμφωνα με κείμενα της ελληνιστικής εποχής, κάθε χρόνο την ημέρα των γενεθλίων τους Διός μία μεγάλη υπέρλαμπρη φλόγα προέβαλλε μέσα από τη σπηλιά που γεννήθηκε ο Θεός.

Για μας τους Έλληνες, λοιπόν, η γέννηση του θεού είναι μια πανάρχαια ιστορία που χάνεται στα βάθη των αιώνων.

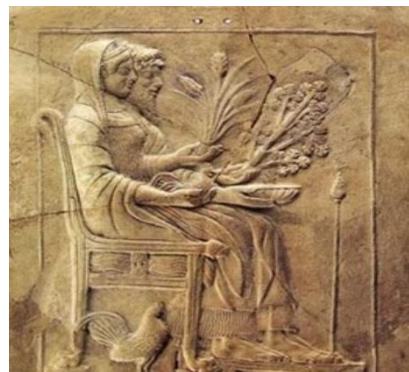
Είναι συνάμα η ελπίδα για την αναγέννηση της ζωής και της γης, της βλάστησης και της καρποφορίας.

Πρωτοχρονιά Στην Αρχαία Αθήνα

Σατουρνάλια, Κρόνια, Πυανοψία, Ειρεσιώνη

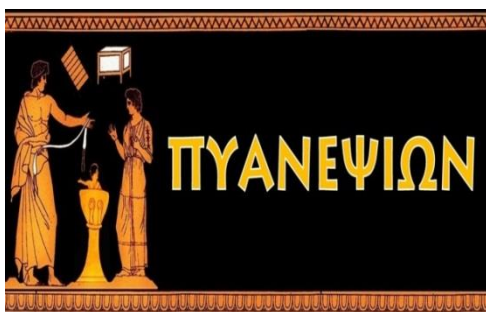
Ο μήνας Εκατομβαιών θεωρείτο ο πρώτος μήνας του αττικού έτους.

Εικόνα 6 Σατουρνάλια

Συγκεκριμένα, ο χρόνος άλλαζε κατά το πρώτο φεγγάρι (νουμηνία), μετά το θερινό ηλιοστάσιο, περί τα τέλη Ιουλίου.

Την ίδια εποχή, την 12η του μηνός Εκατομβαιώνος, οι Αθηναίοι (και όλοι οι Έλληνες) γιόρταζαν τα «Κρόνια», για να τιμήσουν τον

πατέρα των θεών, Κρόνο και όλους τους θεούς που τους πρόσφεραν καλή συγκομιδή.

Εικόνα 8 Εκατομβαιών

Ωστόσο το πολιτικό έτος των Αθηναίων ξεκινούσε την εβδομή ημέρα του μηνός Πυανεπιώνος, περί τα τέλη Οκτωβρίου.

Τότε, γιόρταζαν τα «πυανόψια» (από τα «πύανα» και τους «κυάμους» δηλαδή τα όσπρια και τα κουκιά αντίστοιχα), τα οποία οι εορτάζοντας έτρωγαν και μέρος αυτών πρόσφεραν στους θεούς.

Τα «πυανόψια» ήταν γιορτή αγροτική για την αφθονία των καρπών της γης, αφιερωμένη στους θεούς Ήλιο, τον Απόλλωνα, την Αθηνά και τις Ώρες.

Η γιορτή κορυφωνόταν την εποχή της άρωσης και της νέας σποράς για να ευχαριστήσουν τους θεούς για τα αγαθά που τους πρόσφεραν στον χρόνο που έφυγε, αλλά και για να εξασφαλίσουν γονιμότητα και ευφορία για τον χρόνο που έρχεται.

Κατά τη διάρκεια του εορτασμού «παίδες αμφιθαλείς», που ευτύχησαν να έχουν και τους δύο γονείς στη ζωή, μετέφεραν σε πανηγυρική πομπή καρπούς, φρούτα και την «ειρεσιώνη».

Εικόνα 9 Ειρεσιώνη

Συγκεκριμένα, η «ειρεσιώνη» ήταν μία ανθοδέσμη από κλαδιά ελιάς και δάφνης, τυλιγμένα με κόκκινα και άσπρα νήματα.

Ελιά και δάφνη, αειθαλή φυτά που συμβολίζουν την ευημερία, την αφθαρσία, την αιωνιότητα αλλά και ασπροκόκκινα νήματα που διώχνουν τα κακά πνεύματα, τη μαγεία και το κακό μάτι.

Αυτοί οι παιδικοί και νεανικοί θίασοι τραγουδούσαν ύμνους με ευχές και μετέφεραν τα σύμβολα της ευφορίας από σπίτι σε σπίτι, κρεμούσαν κλαδιά ελιάς στις εισόδους των σπιτιών και φιλοδωρούντο από τους νοικοκυραίους.

Άγαλμα του Ομήρου έξω από την Κρατική Βιβλιοθήκη του Μόναχου.

Εικόνα 10 Άγαλμα Ομήρου Μόναχο

Λέγεται πως τα πρώτα κάλαντα έψαλλε ο Όμηρος και ότι οι αρχαίοι στίχοι ήταν σε δακτυλικό εξάμετρο, ενώ η ερμηνεία τους, σήμερα, σε μερικά σημεία τους είναι αμφίβολη.

Σύμφωνα με το λεξικό της Σούδας (10ος αι. μ.Χ.) τα κάλαντα της αρχαιότητας (σε έμμετρη παράφραση) είχαν ως εξής:

«Σ' αρχοντικό εμπήκαμε μεγάλου νοικοκυόρη, με λόγο που 'χει πέραση και μ' αγαθά περίσσια. Ανοίξτε πόρτες διάπλατα να μπουν μεγάλα πλούτη, μαζί κι η θαλερή χαρά κι η βλογημένη ειρήνη. Γιομάτοι ναν' οι πόθοι σας, πολλά τα ζυμωτά σας κι ο κριθαρένιος ο χυλός με το παχύ σουσάμι. Νύμφη για το μοναχογιό να κάτσει τραγουδώντας στ' αμάξι που το σέρνουνε τα δυ-

νατά μουλάρια, να 'ρθει σε αυτό το σπιτικό, να φαίνει τα προικιά της. Κάθε χρονιά θε να 'ρχομαι κι εγώ σαν χελιδόνι. Μα φέρε γρήγορα, λοιπόν, ο,τι είναι να μας δώσεις, γιατί αλλιώς θα φύγουμε, δε θα ξημερωθούμε!».

Αυτοί περίπου οι στίχοι με το ευχολόγιο ονομάστηκαν «κάλαντα» από τη λατινική λέξη «calendae» -«καλένδες» όπως αποκαλούσαν την πρώτη ημέρα του μήνα (και στην προκειμένη περίπτωση του χρόνου).

Αργότερα, στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, σε όλες τις χώρες της επικράτειας και φυσικά στην Ελλάδα γιόρταζαν τα «Σατουρνάλια».

Πρόκειται για μια επταήμερη γιορτή αφιερωμένη στον Σατούρνο, τον Κρόνο των Ελλήνων, πατέρα των Ολυμπίων θεών

Εικόνα 11 Κέκρωψ

δα γιόρταζαν τα «Σατουρνάλια».

Πρόκειται για μια επταήμερη γιορτή αφιερωμένη στον Σατούρνο, τον Κρόνο των Ελλήνων, πατέρα των Ολυμπίων θεών.

Για τους αρχαίους μας προγόνους, η λατρεία του Κρόνου, ο οποίος πέθανε στο τέλος του έτους και πάλι ξαναγεννιόταν για να αρχίσει το νέο έτος έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ημερολογίου.

Γιόρταζαν, λοιπόν, τα «Κρόνια» σε ανάμνηση της παράδοσης κατά την οποία, στην αρχή των χρόνων, ο Κρόνος μοιράστηκε με τον Ήλιο την εξουσία πάνω στη γη.

Στα μεταγενέστερα χρόνια επικράτησε η αντίληψη ότι η Βασιλεία του Κρόνου αντιπροσώπευε τη χρυσή εποχή, την εποχή της ειρήνης, της αφθονίας και της ευδαιμονίας.

Τα «Κρόνια» και στη συνέχεια τα «Σατουρνάλια των Ρωμαίων ήταν επίσης γιορτή χαράς και διασκεδάσεων. Σε όλη τη ρωμαϊκή επικράτεια τα σχολεία αργούσαν, οι άνθρωποι διέκοπταν τις πολεμικές επιχειρήσεις και τους δικαστικούς αγώνες, αμνήστευαν καταδίκους και απελευθέρωναν δούλους.

Παράλληλα, αντάλλαζαν δώρα και έπαιζαν τυχερά παιχνίδια. Επιπλέον, οι δούλοι ζούσαν ολιγοήμερη ισότητα με τους κυρίους τους, μάλιστα οι κύριοι πρόσφεραν υπηρεσίες στους δούλους τους και δέχονταν αδιαμαρτύρητα ακόμα και παρατηρήσεις!

Ήταν μία παλλαϊκή γιορτή, που σύμφωνα με το μύθο, είχε καθιερωθεί ο ιδρυτής της πόλεως των Αθηνών, ο Κέκρωψ.

Ένα μεγάλο πανηγύρι που ελάμβανε χώρα στην παρλισία περιοχή, εκεί που βρισκόταν ο ναός του Κρόνου και της Ρέας.

Στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, σε όλες τις χώρες της επικράτειας και φυσικά στην Ελλά-

Εικόνα 12 Κρόνος

Οι χοροί των Ελλήνων - χαρτοπαιξία

Οι Έλληνες είχαν φοβερή μανία με τους χορούς, και μάλιστα όταν έγινε η Αθήνα πρωτεύουσα, έπρεπε να χορεύουν όχι μόνο καλαματιανά και τσάμικους, αλλά και ευρωπαϊκούς χορούς, κι επομένως κάνουν χρυσές δουλειές τα χοροδιδασκαλεία.

Έρχονταν όλα τα πάνω-κάτω. Σε αυτή την πιο ειρηνική γιορτή της ρωμαϊκής αρχαιότητας τα τυχερά παιχνίδια είχαν ξεχωριστή θέση. «Par-impair» δηλαδή «μονά - ζυγά» και «carita aut pania» «κορώνα-γράμματα» παίζονταν παντού.

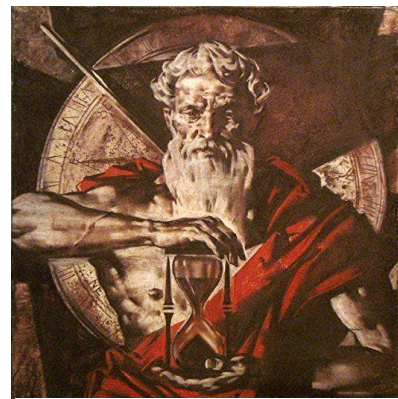
Ο Κρόνος-Χρόνος στο πέρασμά του μας άφησε ήθη και έθιμα των Σατουρνάλιων και ένα από αυτά είναι τα τυχερά παιχνίδια.

Στα χρόνια της ελληνικής επανάστασης και συγκεκριμένα στα 1929 τυπώθηκε στη Βουδαπέστη από Ούγγρους φιλέλληνες μια σειρά από τραπουλόχαρτα με τις μορφές της μορφές των πρωτεργατών της εξέγερσης.

Ρηγάδες ήσαν οι: Καποδίστριας, Υψηλάντης, Μαυροκοδράτος και Κουντουριώτης.

Οι ντάμες απεικόνιζαν τις: Ελλάδα, Αθήνα, Ελευθερία και Καρτερία, ενώ οι βαλέςδες είχαν τα πορτρέτα των Κανάρη, Μιαούλη, Μπότσαρη και Κολοκοτρώνη.

Εικόνα 13 Κρόνος - Χρόνος

Η χαρτοπαιξία εκείνη την εποχή είχε καταδυναστεύσει τους Έλληνες. Άνθρωποι που για χρόνια δεν είχαν αφήσει το όπλο από το χέρι τους, κάθονταν και έπαιζαν χαρτιά ώρες ατελείωτες.

Ο «τριόμφος», το «φαραώ», το «σκαμβίλιον» κοινώς «σκαμπίλι» και η «κολτσίνα» θριάμβευαν στην Αθήνα του 19ου αιώνα.

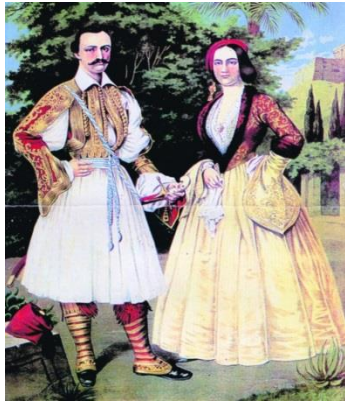
Από τα σαλόνια της υψηλής κοινωνίας ως τα φτωχοκάλυβα οι Αθηναίοι επιδίδονταν με πάθος στην χαρτοπαιξία. Θεωρείτο δε προσόν για τις πολύφερνες νύφες της εποχής εκείνης να παίξουν καλό σκαμπίλι κι εννοούμε φυσικά το παιχνίδι με τα χαρτιά!

Πέρα από το σκαμβίλιον, αυτό που ενθουσίαζε τους Αθηναίους ήταν η «κολτσίνα».

Λέγεται πως κάποιος υπουργός επί κυβερνήσεως Βούλγαρη έπαιξε στην κολτσίνα το ίδιο του το υπουργείο!

Το 1907 έφτασαν στην Αθήνα το πόκερ και στη συνέχεια ο μπακαράς.

Εικόνα 14 Όθων και Αμαλία

Ο Όθων και η Αμαλία ήταν πολύ αυστηροί με την χαρτοπαιξία, γιατί οι φτωχοί Έλληνες παρόλο που δεν είχαν να φάνε, έπαιζαν σαν μανιακοί.

Υπήρχε μεγάλη μανία στους κόλλους των αγωνιστών του '21 μετά την απελευθέρωση να παίζουν χαρτιά και παίζονταν περιουσίες τεράστιες.

Στα χρόνια της ελληνικής επανάστασης και συγκεκριμένα στα 1929 τυπώθηκε στη Βουδαπέστη από Ούγγρους φιλέλληνες μια σειρά από τραπουλόχαρτα με τις μορφές της μορφές των πρωτεργατών της εξέγερσης.

Τα Χριστούγεννα αμέσως μετά την απελευθέρωση ήταν τα παραδοσιακά των Ελλήνων -που δεν τα γιόρταζαν με ρεβεγιόν, γιατί η παραμονή των Χριστουγέννων είναι νηστεία και την επομένη, χαράματα, πας στην εκκλησία, άρα δεν υπάρχει ρεβεγιόν Χριστουγέννων.

Γιόρταζαν δηλαδή ανήμερα τα Χριστούγεννα και την επομένη, τη δεύτερη μέρα που γιορτάζουν και πολλοί Μανώληδες και κυρίως, κατ' εξοχήν, την Πρωτοχρονιά.

Το τραπέζι στρωνόταν με όλα τα παραδοσιακά εδέσματα, δεν είχαμε γαλοπούλες και τέτοιους ξεπεσμούς, κυρίως γουρουνόπουλο ήταν το παραδοσιακό φαγητό, κι ίσως και κανένα αρνάκι, αλλά επειδή δεν υπήρχε οικονομική ευρωστία και το χειμώνα υπήρχε το γουρούνι που ήταν οικοδιαίτο, το έσφαζαν και το έτρωγαν ολόκληρο (έτρωγαν κυριολεκτικά κάθε μέρος του).

Από γλυκά υπήρχαν κουραμπιέδες μελομακάρονα, η πόρτα δεν έκλεινε, μπαινόβγαιναν συγγενείς και φίλοι να ευχηθούν, κερνιούνται, υπήρχε κρασί και η ρακί πάνω στο τραπέζι που δεν μαζεύεται καθόλου τις μέρες αυτές.

Από το πρωί μέχρι αργά το βράδυ είναι στρωμένο με γλυκά και με εδέσματα χριστουγεννιάτικα.

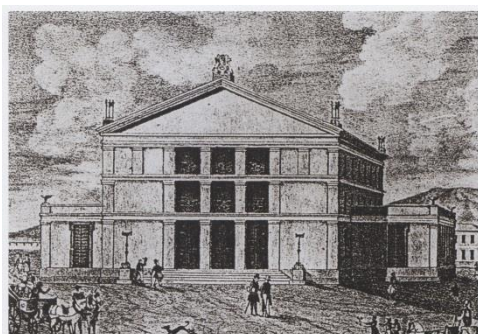
Το έθιμό μας είναι ο Άγιος Βασίλης που φέρνει τα δώρα, αυτό δεν έχει αλλάξει από τότε, βεβαίως γίνονται και μεγάλες χοροεσπερίδες.

Οι Έλληνες είχαν φοβερή μανία με τους χορούς, και μάλιστα όταν έγινε η Αθήνα πρωτεύουσα, έπρεπε να χορεύουν όχι μόνο καλαματιανά και τσάμικους, αλλά και ευρωπαϊκούς χορούς, κι επομένως κάνουν χρυσές δουλειές τα χοροδιδασκαλεία.

Μέρες Χριστουγέννων στην παλιά Αθήνα Βεβαίως, στα ανάκτορα γίνονταν μεγάλοι χοροί, αλλά αυτό συνήθως γίνεται από τον Γεώργιο και μετά, διότι ο Όθων είχε επιβάλλει μία πολύ μεγάλη λιτότητα κι ο ίδιος ήταν λιτοδιαίτος, δηλαδή δεν επέτρεπε την παραμικρή σπατάλη και όση αποζημίωση έπαιρνε, τα δικά του ταμεία, όλα τα προσέφερε για να κλείσει τρύπες.

Επομένως, δεν του περισσεύουν κιόλας για να κάνει σπατάλες και του παλατιού οι χοροεσπερίδες ήταν πάντα πολύ λιτές.

Αντιθέτως, πήγαινες στα σπίτια των νεόπλουτων Αθηναίων και έβλεπες τη χλιδή, στο παλάτι ήταν πάντα πολύ λιτά. να παίζει από την αρχή γιατί δεν ήταν και πολλοί οι οργανοπαίχτες που έπαιζαν και μοντέρνα της εποχής εκείνης, μουσική του 19ου αιώνα.

Εικόνα 15 Θέατρο Μπούκουρα

μπού αναφέρει ότι στα 1852 που διαχειμάζει στην Αθήνα και η χάρη του φτάνει μέχρι το παλάτι, ότι μόλις έφτασε η ορχήστρα μία μυρωδιά σκόρδου που όλο και δυνάμωνε γέμισε την αίθουσα: «Πιστεύουν στη χώρα αυτή ότι οι χοροί χωρίς σκόρδο είναι άνοστοι, όπως τα ροστ μπίφ».

Δεν έχω δει άλλον λαό ευρωπαϊκό να χορεύει με μεγαλύτερη μανία απ' ό,τι οι Έλληνες.

Αφήνεις την ντάμα σου να πάρει μία ανάσα και σταματάς για λόγους σαβουάρ βιβρ κι έρχεται ένας αγενέστατος και την αρπάζει από τα χέρια σου, χωρίς να σου ζητήσει μάλιστα την άδεια, νομίζοντας ότι έχεις βαρεθεί να χορεύεις».

Αυτή η μανία με τους χορούς κράτησε για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, ακόμα και στα 1897 που είχε ξεσπάσει ο ελληνοτουρκικός πόλεμος, και είχαμε πτωχεύσει και ήμασταν σε αθλία κατάσταση, τα χοροδιδασκαλεία έκαναν χρυσές δουλειές, γιατί ήταν της μόδας ένας γαλλικός χορός, ο «πα ντε κατρ».

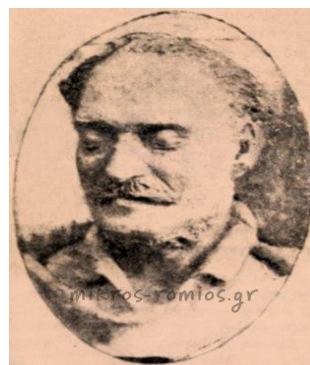

Εικόνα 17 Γεώργιος Σουρής

γίνεται από τον Γεώργιο και μετά, διότι ο Όθων είχε επιβάλλει μία πολύ μεγάλη λιτότητα κι ο ίδιος ήταν λιτοδίαιτος, δηλαδή δεν επέτρεπε την παραμικρή σπατάλη και όση αποζημίωση έπαιρνε, τα δικά του ταμεία, όλα τα προσέφερε για να κλείσει τρύπες.

Συνήθως έρχονταν από το θέατρο Μπούκουρα της Αθήνας (το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του στα 1840) και έπιαναν δουλειά αργά, γιατί γύριζαν και από σπίτι σε σπίτι.

Μέσα στην αίθουσα είναι εκτεθειμένα τα φαγητά και τρώνε. Φαίνεται έτρωγαν για τα καλά το σκόρδο, πολύ τζατζίκι, γιατί ο Αμόν Α-

Εικόνα 16 Ιωαν. Μπούκουρας

Ο σατιρικός ποιητής Γεώργιος Σουρής γράφει στον Ρωμό του: «Γλέντα ψωρορωμείο, πήδα πανάθεμά σε, χωρίς ψωμί σηκώνεσαι, με πα ντε κατρ κοιμάσαι!».

Βεβαίως, στα ανάκτορα γίνονταν μεγάλοι χοροί, αλλά αυτό συνήθως

Υπάρχει μεγάλη μανία με τους χορούς, το βαλς, το ταγκό -που θεωρούνται εξώλης και προώλης- και αναρωτιούνται στις εφημερίδες πώς επιτρέπεται σε οποιονδήποτε τύπο που το παίζει καβαλιέρος να κρατάει στην αγκαλιά του μία κυρία που υπό φυσιολογικής συνθήκας ούτε από μακριά δεν θα μπορούσε να την δει, πόσο μάλλον να την αγγίξει.

Πάντα υπήρχε η υψηλή κοινωνία και οι μαυραγορίτες του πολέμου που πάντα ζούσαν μια χαρά και τα μεσοστρώματα και τα χαμηλά στρώματα που οι άνθρωποι δεν έχουν καλά - καλά να φάνε.

Τότε, με τον Όθωνα, έρχεται και το χριστουγεννιάτικο δέντρο για πρώτη φορά στην Αθήνα.

Εμείς μέχρι τότε είχαμε τα караβάκια, έπαιρναν το караβάκι τα παιδιά μαζί με λουλούδια και ξηρούς καρπούς και γύριζαν στη γειτονιά και τραγουδούσαν τα κάλαντα.

Τα πρώτα Χριστούγεννα του 1834 βλέπουν για πρώτη φορά βλέπουν οι Αθηναίοι ένα ψηλό έλατο να υψώνεται πάνω στην Ακρόπολη και τους έκανε μεγάλη εντύπωση.

Εικόνα 18 Ιωάν. Παπαρηγόπουλος

Ο Ιωάννης Παπαρηγόπουλος, έμπορος από την Οδησό της Ρωσίας που είχε ενστερνιστεί την φιλική εταιρεία, φίλος τους Αλή Πασά και τον είχε επηρεάσει για να μην συμπράξουν οι δυο δυνάμεις και πνίξουν στο αίμα την εξέγερση του '21, είχε στήσει στο σπίτι του στην Κυδαθηναίων το πρώτο χριστουγεννιάτικο δέντρο εκείνη τη χρονιά.

Και είχε καλέσει τον στρατηγό Μακρυγιάννη μαζί με τη φαμίλια του για να φάνε μαζί και να γλεντήσουν και όταν έφτασαν στο σπίτι του τού έδειξε το χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Του φάνηκε πολύ περίεργο του Μακρυγιάννη αυτό το νεκρό στολισμένο δέντρο και του είπε **«εμείς μέσα στα σπίτια μας μόνο τα καριοφίλια έχουμε, τα δέντρα τα έχουμε έξω στη φύση».**

Εικόνα 19 Μακρυγιάννης

Κάλαντα, πίνακας (εικόνα 20) που ζωγράφισε το 1872 ο Νικηφόρος (εικόνα 21) Λύτρας αποτυπώνοντας μια ομάδα παιδιών διαφόρων εθνικοτήτων να λένε τα χριστουγεννιάτικα κάλαντα.

Εικόνα 21 Πίνακας Νικηφόρου Λύτρα

Εικόνα 20 Νικ. Λύτρας

Τα τσάμικα και τα καλαματιανά δεν είχαν μάθει να τα χορεύουν στα σπίτια, τα γλέντια γίνονταν στους υπαίθριους χώρους, και κρατούσαν μερόνυχτα.

Τα σπίτια ήταν μικρά, δεν είχαν τεράστια living rooms για να χωρέσουν κόσμο.

Εικόνα 22 Πλαπούτας - Κολοκοτρώνης

Και όταν η βασίλισσα έφτασε νιόπαντρη και έκανε το 1837 τον πρώτο χορό στο παλάτι (Απόκριες, όχι Χριστούγεννα), είχε πάει και ο Κολοκοτρώνης με τα πρωτοπαλικάρα του και όταν άρχισε να παίζει τσάμικο σηκώθηκε ο Πλαπούτας να χορέψει.

Κι επειδή ο χώρος φωτιζόταν από πολυέλαιο πριν κάνει αυτό που συνήθισε στην ύπαιθρο κατά τη διάρκεια του χορού, να πετάει τα τσαρούχια του στον αέρα σηκώθηκε και του φώναξε για να τον προλάβει –να μην κάνει καμία ζημιά: «σιγά Μήτηρ, σιγά τον πολυέλαιο!».

Και έμεινε... Ένα από τα πιο συμβολικά παλαιά έθιμα για το πρωί της Πρωτοχρονιάς ήταν το σπάσιμο του ροδιού, στην είσοδο του σπιτιού, για αφθονία και ευημερία.

Συνοδευόταν από ευχές για το καλό της οικογενειακής εστίας και των ανθρώπων της. Παρόμοιες με αυτές που τραγουδούσαν και τραγουδούν οι παιδικοί θίασοι στα κάλαντα:

«Σε αυτό το σπίτι που ήρθαμε, πέτρα να μην ραγίσει και ο νοικοκύρης του σπιτιού χρόνους πολλούς να ζήσει!».